

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012. Această traducere a fost efectuată cu sprijinul Fondului Fiduciar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea. Pentru mai multe informații, a se vedea referințele cu privire la drepturile de autor de la sfârșitul prezentului document.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Notă informativă privind jurisprudența Curții nr. 120

Iunie 2009

Opuz c. Turciei - 33401/02

Hotărâre din 9.6.2009 [Secția a III-a]

Articolul 2

Obligații pozitive

Articolul 2-1

Viață

Lovituri mortale aplicate mamei reclamantei, într-o cauză de violență domestică, de către un individ ale cărui antecedente de violență erau cunoscute de autorități: *violare*

Articolul 3

Tratament degradant

Tratament inuman

Obligații pozitive

Omisiunea autorităților de a întreprinde măsuri adecvate pentru a proteja reclamanta și familia sa de violența domestică: *violare*

Articolul 14

Discriminare

Omisiunea sistemului judiciar de a asigura o soluție adecvată în fața actelor grave de violență domestică: *violare*

În fapt: În 2002, în timp ce mama reclamantei încerca să o ajute pe aceasta să părăsească domiciliul familial, mama acesteia a fost lovită mortal de focuri de armă trase de soțul reclamantei. Pe parcursul anilor precedenți, acesta a comis acte de agresiune asupra persoanei reclamantei și a mamei acesteia, aplicându-le în nenumărate rânduri lovituri calificate potențial mortale de medici. Agresiunile în cauză s-au manifestat în special prin lovituri, printr-o tentativă de a accidenta pe cele două femei cu mașina, care a cauzat leziuni grave mamei reclamantei și o agresiune în urma căreia reclamanta a primit șapte lovituri de cuțit. Victimele au semnalat aceste violențe autorităților și le-au anunțat că se temeau pentru viața lor. Urmărirea penală deschisă împotriva soțului reclamantei pentru un șir de delikte – în special amenințarea cu moartea, violență agravată și tentativă de omucidere – au fost abandonate de două ori cel puțin, după ce victimele și-au retras plângerile din cauza amenințărilor făcute de agresor împotriva lor. Totuși, având în vedere gravitatea leziunilor provocate, investigațiile deschise privind agresiunea comisă cu vehiculul și loviturile de cuțit aplicate reclamantei, au dus la deschiderea unui proces. Recunoscut vinovat de comiterea acestor două agresiuni, soțul reclamantei a fost condamnat la trei luni de închisoare pentru prima – comutată ulterior în pedeapsă cu amendă – și o pedeapsă cu amendă plătită în rate lunare pentru a doua. În final acesta a omorât mama reclamantei prin focuri de armă, justificându-și gestul prin necesitatea de a-și apăra onoarea. Recunoscut vinovat de omor în 2008 și condamnat la închisoare pe viață, acesta totuși a fost eliberat în așteptarea rezultatului procedurii în apel și a reînceput să-și amenințe soția, care a solicitat protecția autorităților. Acestea nu au întreprins nicio măsură în acest scop decât șapte luni mai târziu după ce Curtea a solicitat Guvernului să-i furnizeze informații la acest subiect.

Recomandarea Comitetului de Miniștri privind protecția femeilor împotriva violenței (Rec (2002)5 din 30 aprilie 2002) invită statele membre să introducă, dezvolte și/sau amelioreze, după caz, politicile naționale de luptă împotriva violenței. Aceasta le recomandă, în special, să incrimineze actele grave de violență comise asupra femeilor, să prevadă măsuri destinate să asigure victimelor violenței posibilitatea de a introduce acțiuni în justiție și de a beneficia de o protecție eficientă, cât și să încurajeze ministerul public să considere violența față de femei ca un factor agravant sau decisiv, în cazul în care este chemat să se pronunțe asupra oportunității începerii urmăririi penale.

În drept: Articolul 2 – Curtea reamintește că, atunci când se invocă că autoritățile nu și-au respectat obligația pozitivă de a proteja dreptul la viață în cadrul obligației de a preveni și sancționa atingerile contra persoanei, trebuie să se convingă că autoritățile menționate știau sau ar fi trebuit să știe imediat că viața unei sau mai multor persoane era în pericol în mod real și imediat ca urmare a actelor infracționale ale unui terț și că nu au luat, în cadrul atribuțiilor lor, măsurile care, din punct de vedere rezonabil, ar fi atenuat acest risc.

a) *Privind previzibilitatea riscului:* Circumstanțele cauzei vorbesc despre violențe sistematice de o intensitate crescândă aplicate reclamantei și mamei acesteia – fapte a căror gravitate era suficientă pentru a justifica adoptarea măsurilor preventive – cât și amenințările constante asupra vieții și securității celor două femei. Antecedentele de violență domestică a soțului reclamantei fiind stabilite, riscul recidivei era important. Autoritățile erau la curent cu această situație și, două săptămâni înainte de a fi omorâtă, mama reclamantei a semnalat parchetului că un risc imediat îi amenința viața și a solicitat intervenția poliției. Rezultă că riscul unei agresiuni mortale era previzibil.

b) *Privind caracterul apropiat al măsurilor întreprinse de autorități:* Prima întrebare ce urmează a fi examinată la acest subiect, este justificarea abandonării de către autorități a urmăririlor penale intentate împotriva soțului reclamantei ca

urmare a retragerii plângerilor de către reclamantă și mama acesteia. Curtea trebuie să examineze mai întâi practica urmată în statele membre. Stabilind absența unui consens general asupra acestei întrebări, ea totuși a remarcat că statele au mai mult tendința să continue urmărirea penală în interesul general, dacă infracțiunea este gravă și riscul recidivei este înalt, chiar dacă victimele își retrag plângerile. Pentru a se pronunța asupra oportunității menținerii urmăririi penale, autoritățile competente țin cont de mai multe elemente privind caracteristicile infracțiunii (gravitatea acesteia, natura vătămărilor cauzate victimei, folosirea unei arme, caracterul premeditat), cele ale autorului (caziera judiciar, riscul de recidivă care-l prezintă, eventualele antecedente penale ale acestuia), cele ale victimei și a victimelor potențiale (riscurile ce pot amenința sănătatea și securitatea acestora, consecințele eventuale asupra copiilor, și după caz, amenințările ulterioare agresiunii) și relațiilor dintre autorul delictului și victimă (relațiile trecute și prezente, efectele potențiale a menținerii urmăririi penale împotriva voinței acesteia). În speță, autoritățile au decis în nenumărate rânduri să claseze urmărirea intentată împotriva soțului reclamantei, în pofida contextului de violență și utilizare a armelor letale, pentru a evita să intervină în ceea ce percepeau ele a fi o „problemă de familie”. Se pare că acestea nu au luat în considerare cauzele pentru care plângerile au fost retrase, deși au fost informate despre amenințările cu moarte făcute de acuzat. În ceea ce privește teza, potrivit căreia, autoritățile nu puteau continua să investigheze din cauza unei dispoziții legale care interzice menținerea urmăririi penale în cazul retragerii plângerii, cu excepția dacă faptele investigate au provocat o incapacitate de muncă de o durată mai mare de 10 zile, se constată că cadrul legislativ invocat nu corespunde exigențelor inerente obligațiilor pozitive ale statului în domeniul protecției împotriva violenței domestice. Guvernul pârât nu poate pretinde că menținerea urmăririi penale ar fi încălcat drepturile victimelor sub aspectul articolului 8 din Convenție deoarece gravitatea amenințării asupra mamei reclamantei făcea această măsură necesară.

În ceea ce privește argumentul Guvernului, potrivit căruia, nu exista nicio probă concretă a existenței unui pericol iminent asupra mamei reclamantei, Curtea remarcă că autoritățile nu au evaluat amenințarea pe care o prezenta soțul reclamantei și nu au conchis că detenția acestuia ar fi fost disproporționată. Autoritățile nu s-au pronunțat asupra acestor aspecte. În orice caz, în domeniul violenței domestice, drepturile agresorului nu pot fi mai presus decât drepturile victimelor la viață și integritate morală.

În cele din urmă, Curtea observă că autoritățile ar fi putut întreprinde măsuri de protecție în temeiul Legii privind protecția familiei (nr.4320) sau să interzică soțului reclamantei să intre în contact cu mama acesteia, să comunice cu reclamanta, să se apropie sau să se deplaseze în anumite locuri. În concluzie, în absența unei probe a diligenței impuse, autorităților nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a proteja dreptul la viață a mamei reclamantei.

c) *Privind caracterul efectiv al anchetei:* Aflată pe rol de mai mult de șase ani, procedura penală deschisă privind omorul mamei reclamantei, constituie în prezent obiectul unui recurs. În aceste condiții, nu se poate afirma că autoritățile au reacționat într-o manieră promptă la un omor intenționat, recunoscută de autor acestuia.

În concluzie, justiția penală nu a avut efectul disuasiv cerut de prezenta cauză. Din moment ce autoritățile au fost informate despre situație, acestea nu pot invoca comportamentul victimei pentru a justifica faptul că nu au luat măsurile necesare pentru a împiedica realizarea amenințărilor împotriva integrității fizice.

Concluzie: violare (unanimitate).

Articolul 3 - Reacția autorităților la comportamentul soțului reclamante a fost în mod vădit neadaptat gravității infracțiunilor comise de acesta. Hotărârile judecătorești emise în privința sa nu au avut, în mod vizibil, niciun efect preventiv sau disuasiv și reflectă chiar o anumită toleranță față de actele sale pentru că i-a fost aplicată doar o scurtă pedeapsă cu închisoarea – comutată în amendă – pentru că a lovit cu mașina mama reclamantei și – ceea ce este și mai frapant – o amendă ușoară plătită în rate pentru că a lovit reclamanta cu cuțitul de șapte ori. De asemenea, doar în ianuarie 1998, o dată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 4320, măsuri administrative și penale vizând protecția persoanelor vulnerabile împotriva violenței domestice, au fost introduse în ordinea juridică turcă. În plus, în prezenta cauză autoritățile nu au utilizat în mod efectiv toate măsurile și sancțiunile puse la dispoziția lor de legea respectivă. În fine, Curtea observă cu multă preocupare că persoana în cauză continuă să suporte acte de violență și că autoritățile rămân pasive. Deși reclamanta a solicitat ajutor autorităților, acestea nu au întreprins nimic înainte ca Curtea să solicite Guvernului să-i furnizeze informații privind măsurile de protecție luate. Astfel, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de luare a măsurilor de protecție sub forma unei prevenții efective care să o apere pe reclamantă de gravele atingeri ale fostului soț la integritatea fizică a persoanei sale.

Concluzie: violare (unanimitate).

Articolul 14 coroborat cu articolele 2 și 3 - Curtea relevă că reiese din normele și principiile pertinente ale dreptului internațional, recunoscute de marea majoritate a țărilor, că neîndeplinirea – chiar involuntară – de către state a obligației de a proteja femeile împotriva violenței domestice se analizează într-o încălcare a dreptului acestora la o egală protecție a legii. Rapoarte elaborate de baroul din Diyarbakır și Amnesty International, necontestate de Guvern, stabilesc că Diyarbakır – unde avea domiciliul reclamanta la vremea respectivă – are cel mai mare număr de victime recensate de violență domestică. Este vorba în majoritatea cazurilor de femei de origine kurdă, cel mai des analfabete sau cu puține studii și care nu dispun, în general, de venituri proprii. Rapoartele în cauză arată că violența domestică este tolerată de către autorități și că remediile disponibile nu sunt efective. În loc să investigheze plângerile victimelor, agenții de poliție o fac pe mediatorii încercând să le convingă să se întoarcă acasă și să-și retragă plângerile. Emiterea și notificarea ordonanțelor se face cu întârziere și instanțele au tendința să considere aceste proceduri ca o formă a acțiunii de divorț. Pedepsele pronunțate împotriva autorilor actelor de violență domestică nu sunt disuasive deoarece severitatea acestora este atenuată în numele cutumei, tradiției și onoarei.

Curtea concludă că violența domestică afectează în principal femeile și că pasivitatea generalizată și discriminatorie a autorităților turce creează un climat favorabil violenței. Violențele aplicate reclamantei și mamei acesteia trebuie să fie considerate fondate pe sex și, prin urmare constituie o formă de discriminare față de femei. În pofida reformelor întreprinse de Guvern în ultimii ani, indiferența justiției în domeniu și impunitatea de care beneficiază agresorii – ilustrate de prezenta cauză – reflectă o lipsă de determinare a autorităților de a lua măsuri necesare pentru remedierea violenței domestice.

Concluzie: violare (unanimitate).

Articolul 41 – 30 000 EUR pentru daune morale.

© **Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2012**

Limbile oficiale ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt engleza și franceza. Această traducere a fost realizată cu sprijinul Fondului fiduciar pentru drepturile omului al Consiliului Europei (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nu obligă Curtea, care, de altfel, nu își asumă răspunderea pentru calitatea acesteia. Traducerea poate fi descărcată din baza de date HUDOC a Curții Europene a Drepturilor Omului (<http://hudoc.echr.coe.int>) sau din oricare altă bază de date în care Curtea a făcut această traducere disponibilă. Poate fi reprodusă în scop necomercial, cu condiția ca titlul cauzei să fie citat în întregime, împreună cu referirea la dreptul de autor menționat anterior la Fondul fiduciar pentru drepturile omului. Dacă intenționați să utilizați vreun fragment din această traducere în scop comercial, vă rugăm să contactați publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/ European Court of Human Rights, 2012**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has share it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/ Cour Européenne des Droits de l'Homme, 2012**

Les langues officielles de la Cour Européenne des Droits de l'Homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>) où de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.